

Vaz

MUALLIM EL-KULUB

(UČITELJ I ODGAJATELJ SRCA)

Muharem ŠTULANOVIĆ

Uiskonske obaveze muslimana spada da se ponosi svojom vjerom. Da mu je čast to što ga je Allah, dž.š., odlikovao i počastio svojom vjerom, jer nije svak dostojan da je primi, obnaša i prakticira.

A ko se ne ponosi islamom, i kome nije čast da je musliman, on živi sa sumnjom u svom srcu, makar nosio ime Muhammed, Ahmed, Haso, Huso.

Allah, dž.š., obraća se Svome Poslaniku, a.s:

وإنه لذكر لك ولقومك وسوف تستلون

*Kur'an je, zaista, čast i tebi i narodu tvome; odgovaraćete vi.*¹

Hermeneutičko značenje ovoga ajeta u korijenu poništava bilo kakav kompleks vjere koji se može, eventualno, javiti kod vjernika, jer Kur'an je čast čak i Allahovom Poslaniku-Odabraniku, a onda i njegovom narodu i sljedbenicima do Dana sudnjega. Njemu je bila obaveza, a i njegovim sljedbenicima, također, da se diče i ponose Kur'anom i pripadnošću islamskom ummetu.

Allah, dž.š., kaže:

ولا تهنوا ولا تحزنوا وأنتم الأعلون إن كنتم مؤمنون

*I ne gubite hrabrost i ne žalostite se; (vi ste na najvišem stepenu, iznad svih drugih) vi ćete pobijediti ako budete pravi vjernici.*²

Dakle, muslimani, vi ste iznad ostalih po doktrini koja je primordijalnog božanskog

karaktera, po programu i životnoj filozofiji koje imate i prakticirate i po slijeđenju Mua'llima poslanog od Gospodara svjetova.

Zbog toga se, doista, pripadnik islama ima čime ponositi: danom primanja islama, ili danom kada postade svjestan svoje vjere, ili danom kada ga Uzvišeni Allah odabra i učini muslimanom i sljedbenikom islamskog ummeta.

Međutim, ima isfrustriranih, iskompleksiranih muslimana koji baštine ideologiju "bratstva-jedinstva" a sve što je vezano za vjersko-nacionalni identitet doživljavaju kao kompleks kojeg se nikako ne mogu osloboditi. Još uvijek se može doživjeti od muslimana da zbog kompleksa niže vrijednosti ne žele pokazati svoju pripadnost muslimanskom-bošnjačkom korpusu ni uobičajenim islamskim pozdravom, pa čak ni odgovorom na selam, koji je sa formalno-pravnog aspekta obaveza (vadžib) ako im se eventualno nazove.

U srcima onih koji se ne mogu uvijek deklarirati kao praktični muslimani postoji sumnja, crv sumnje u vrijednosti vjere i njenog slijeđenja i prakticiranja. Oni druge vrijednosti, često materijale ili običajne izdižu iznad vjerskih.

Uzvišeni Allah, dž.š., negira i osporava materijalne vrijednosti kao presudne, fundamentalne vrijednosti suprotstavljajući im Božiju milost, koja je iznad toga, pa kaže:

و قالوا لو لا نزل هذا القرآن على رجل من القريتين
عظيم.

أهم يقسمون رحمت ربك نحن قسمنا بينهم
معيشتهم في الحياة الدنيا ورفعا بعضهم فوق بعض
درجات ليتخذ بعضهم بعضا سخريا ورحمت ربك خير
مما يجمعون.

*I još kažu: Trebalo je da ovaj Kur'an bude objavljen
nekom uglednom čovjeku iz jednog od ova dva grada.*

*Zar oni da raspolazu milošću Gospodara tvoga? Mi
im dajemo sve što im je potrebno za život na ovom svijetu
i Mi jedne nad drugima uzdižemo po nekoliko stepeni
da bi jedni druge služili.-A milost Gospodara tvoga bolja
je od onoga što oni gomilaju.³*

Čast svake časti nije u materijalnim
vrijednostima, nego u vidu Božije milosti, koja se
realizuje kroz ni'met vjere dane samo onome kome
Uzvišeni hoće.

U početku misije islama, Poslanik, a.s, jednom
je prilikom bio zauzet grupom kurejševičkih
prvaka, aristokrata koje je svim silama nastojao
pridobiti i uvjeriti u istinitost svoje misije. U toj
situaciji došao mu je slijepac Abdullah b. Umm
Mektum sa nekim pitanjem a on se od njega
okrenuo ignorišući ga, u strahu, da će ako njemu
posveti pažnju, proći prilika obraćanja spomenutoj
gospodi.

Zbog ovog postupka Poslanik, a.s, doživljava
ukor od Allaha, dž.š, objavljivanjem sure "A' bese",
u kojoj se Uzvišeni obraća Svome Miljeniku na
način kao da se obraća nekom strancu
oslovljavajući ga, ne u prvom licu sa glagolskim
oblikom (عَبَسْتَ a'beste) ti si se namršio i
okrenuo, nego sa trećim licem za odsutne od
(تولى a'bese) on se namršio i okrenuo,
stvarajući osjećaj kao da pripovijeda o tamo
nekome koje stran i daleko od Njegove milosti zato
što se namršio i okrenuo, tj. koji mu je prišao
أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى .

Ipak, Uzvišeni Allah nakon ovog početnog
ukora Svome Miljeniku u daljem kazivanju
spomenute sure prelazi na intimnije obraćanje koje
se izražava prvim licem pa razlaže Poslaniku, a.s,
vrijednosti koje imaju neprolazan karakter:

و ما يدريك لعله يزكى .

A šta ti znaš - možda on želi da se očisti,

أو يذكر فتنفعه الذكرى .

ili pouči pa da mu pouka bude od koristi.

أما من استغنى .

Onoga koji je bogat,

فأنت له تصدى .

ti njega savjetuješ,

و ما عليك ألا يزكى

a ti nisi kriv ako on neće da vjeruje;

و أما من جاءك يسعى

a onoga koji ti žureći prilazi,

و هو يخشى

i strah osjeća,

فأنت عنه تلهي

ti se na njega ne osvrćeš.

كلا إنها تذكرة

Ne čini tako! Oni su pouka-

فمن شاء ذكره

pa ko hoće, poučiće se.

Dakle, Poslaniče, ne čini tako i ne trudi se
previše sa onima koji ne žele prihvatiti tvoju misiju,
ma kakvi autoriteti ili ličnosti da su u pitanju i
obraćaj se onima čija srca su podobna za imansko
preobraćanje bez obzira o kakvom se siromahu ili
jadniku radilo! Ti nisi kriv ako neko neće da vjeruje!

Neki smatraju da je za vjeru veliki gubitak ako
je ne primi i ne prihvati neko ko je, sa ljudskog
aspekta gledano, dunjalučka veličina. Međutim,
nije tako. To je samo njegov personalni,
nenadoknativi gubitak, a Allah nije potrebit ničijeg
islama. Niti je svako na stepenu da zasluži milost i
ni'met (blagodat) vjere. Allah pazi da je dadne samo
onome ko je po Njegovom nepogrešivom sudu
zaslužuje. *الله أعلم حيث يجعل رسالته A Allah
najbolje zna kome će povjeriti svoju misiju.⁴*

U ovom slučaju kurejševički prvaci oko kojih
se trudio Poslanik, a.s, ostali su nevjernici i umrli u
kufuru i nevjerstvu. Njihova srca sadržavala su
isuviše nečistoće a da bi pored nje mogla stati i
veleljepna zgrada imana. Nisu zasluživali blagodat
Allahove milosti i otišli su u džehennemsku vatru.
Nasuprot njihovom primjeru Abdullah b. Umm
Mektum ponovo dolazi Poslaniku, a.s, koji ustaje
pred njim, stere mu svoj ogrtač i dočekuje ga sa
riječima:

*Dobro došao onaj
zbog kojega me ukorio moj Gospodar.*

Kakav postupak od strane najodabranijeg
Zemljanina prema jednom običnom slijepcu! Bitka
za njegovo srce urodila je plodom. Bilo je osvojeno.
Prigrlio je islam i u vrijeme Omera, r.a, javio se kao
mudžahid (borac) da učestvuje u Bici na Kadisiji
protiv Bizantinaca. Iako slijep, nije se nikako dao

odgovoriti od svoga nauma citirajući ashabima ajet sure Et-Tevbe u kome se kaže:

انفروا خفافا أو ثقالا *Krećite u boj, bili slabi ili snažni.*⁵

U bici su mu povjerili bajrak koji je držao i nije se rastao od njega dok nije poginuo kao šehid. Slijepi Abdullah b. Umm Mektum, r.a, vije bajrak islama i svjesno biva najmarkantnijom metom na koju će se ustremiti neprijatelji, isto onako kao što su se pred kamerama svih svjetskih medija ustremili i četnički krmožderi na zeleni bajrak prilikom sprečavanja svečanosti polaganja kamena temeljca banjalučke Ferhadije džamije.

Na mjestu pogibije, Abdullah je i ukopan. Bila mu je najveća čast boriti se i žrtvovati za islam, sa kojim se ponosio i koji mu je bio u srcu. A srca su ta koja su dostupna samo Allahu i po njima se vrednuje stepen pripadnosti islamu i njegovo prakticiranje.

Aksiologiju islama, dakle, zanimaju stanja ljudskih srca i njihovi nijeti.

Uzvišeni Allah, dž.š., kazuje o munaficima:

وإذا رأيتهم تعجبك أجسامهم وإن يقولوا تسمع وكاد ليلهم كآتهم خشب مسندة *Kad ih pogledaš, njihov izgled te ushićuje; a kad progovore, ti slušaš riječi njihove, međutim, oni su kao šuplji naslonjeni balvani.*⁶

Prema tome, munafici mogu biti fizički lijepi, i visoki, i naočiti, i veliki blagoglagoljivi oratori, ali sa zapečaćenim, zalutalim, iskvarenim srcima čija tijela liče na šuplja debla koja ne zaslužuju milost upute. Zato će Allah, dž.š., cijeneći dobrotu srca siromašnih beduina-ashaba, koji u većini slučajeva nisu imali nego nad sobom a zemlju pod sobom, dati svoju uputu u njihova srca mimoilazeći mnoge koji su uživali veseleći se u svom bogatstvu, kućama i dvorcima. Međutim, sa tim materijalnim vrijednostima nisu zaslužili niti bili dovoljno vrijedni Allahove upute.

Allah kaže:

ولو علم الله فيهم خيرا لأسمعهم ولو أسمعهم لتولوا وهم معرضون *Da Allah zna da od njih može biti ikakva dobra, učinio bi da čuju, a da je učinio i da čuju, oni bi se opet okrenuli, jer oni i inače glave okreću.*⁷

Doista, Uzvišeni Allah znao je kome daje svoju vjeru, ko je zaslužuje, ko će se njome dičiti i ponositi i ko će je istinski nositi u svom srcu preferirajući je nad svim ostalim dunjalučkim dobrima. Zato je primarni zadatak Allahovog Poslanika, a.s, bio osvojiti i odgojiti srca koja neće imati kompleks

vjere, neće se stidjeti i pokleknuti pred opasnošću, vlašću ili nekim drugim iskušenjem. Mnogobrojni primjeri iz života ashaba, tabiina i drugih islamskih velikana pokazuju svu čvrstinu imana i zorno to ilustruju.

Halifa Sulejman b. Abdul-Melik dolazi jednom prilikom u Meku na hadž sa svojom svitom, vezirima i vojskom. Tu se upoznaje sa najčuvenijim učenjakom Meke A'ta' b. Ebu Rebbahom, koji je, gledajući sa dunjalučkog aspekta, bio neugledni siromašni rob bez igdje ičeg.

Kako se prilikom obavljanja obreda hadža, koji su veoma komplicirani, može upasti u takvu situaciju da šerijatsko rješenje za nju zna samo vrstan pravnik, tako je i halifa osjetio potrebu da pita A'ta'a o nekom pravnom problemu u kojem se razišao sa svojim sinovima. Međutim, kada je otišao da pronade A'ta' i dobije potrebni pravni savjet nalazi ga pred velikom masom ljudi koji strpljivo čekaju na red da ga i oni pitaju za pravni savjet kao i halifa. On se, naravno, manirom vladara uputio prema A'tau bez čekanja a ovaj ga vraća u red sa ostalima što je halifa morao poslušati. Sačekao je, postidjen, da dođe na red, dobio potrebnu fetvu i onda se obraća svojim sinovima govoreći im:

“Djeco moja, Allaha se bojte i učite o vjeri! Allaha mi, nikad u životu nisam bio ponižen osim pred ovim robom, jer Allah uzvisuje koga hoće zbog pokornosti koju mu iskazuje, pa makar bio i abesinski rob bez imetka i porijekla, a ponižava, opet, onoga koga hoće zbog njegovog grijeha, pa makar bio najvišeg porijekla i časti.”

I Hišam b. Abdul-Melik, u vremenu svoga hilafeta dolazi na hadž. U tavafu oko Kabe primijeti Salima b. Abdullaha b. Omera, poznatog asketu i pobožnjaka koji je tavafio sa papučama u rukama i oskudnoj odjeći koja nije vrijedila prebijene pare. Halifa mu se obrati riječima:

“Salime, želiš li da ti danas dam kakvu pomoć?”

Salim mu odvrati:

“Zar se ne stidiš da mi nudiš nešto dok sam u kući u kojoj mi ništa ne nedostaje.”

Halifa se zacrvnio od stida. Kada je završio sa obredom tavafa i izašao van harema Kabe, gdje nastupa dunjalučka realnost i gdje se čovjek, ma kakav vjernik bio, mora ponovo susresti sa teškoćama življenja i opstanka, opet pita Salima: “Trebaš li šta?”, a Salim odgovara protupitanjem:

“Misliš li od ovosvjetskih ili ahiretskih potreba?”
 “Naravno, od ovosvjetskih, jer sa onosvjetskim ja ne raspolazem“, odgovori halifa.

Onda mu Salim reče: “Allaha mi, osim kojeg drugog boga nema, nisam tražio dunjalučke potrebe ni od Uzvišenog Allaha (dok je boravio u Haremu Kabe), Koji ih sigurno posjeduje, pa što bih to tražio od tebe?!”

Kada su muslimani osvojili Jerusalem pozvan je lično halifa Omer da dođe i primi ključeve Bejtul-Makdisa. Muslimanska vojska se sa svojim starješinama poredala na toj svečanosti i halifa im se obraća s riječima: “Nema drugog boga osim Allaha! Mi smo narod kojeg je Allah počastio i uzvisio islamom. I koliko god tražili dostojanstvo, slavu, moć, ugled osim u islamu Allah će nas poniziti.”

Zatim halifa naredi da se vojska i njihove starješine raspuste, pitajući za zapovjednika Ebu Ubejdu b. Džerraha. Kada mu je pristupio, zagrlili su se i zaplakali. Omer ga pita: “Ebu Ubejda! Šta će biti sa nama kad nas Allah upita na Danu sudnjem šta ste uradili poslije smrti Allahovog Poslanika?” Omer, r.a, kao halifa koji je došao iz Meke da primi ključeve Bejtul-Makdisa, po nekim predajama došao je sa svojim pratiocem, slugom, na jednom konju kojega su naizmjenično jahali. Prilikom ulaska u grad došao je red na slugu da jaše a Omer da vodi, što je prisutnu masu zbunilo i dovelo u nedoumicu kod prepoznavanja halife i njegovog sluge-pratioca.

Halifa Omer, r.a, i zapovjednik njegove vojske Ebu Ubejda, nakon osvajanja Jerusalema, jednog od najpoznatijih historijskih gradova na svijetu, ne pitaju se međusobno kako će to materijalno iskoristiti i kapitalizirati kroz lični interes, i koliko će tovara blaga uzeti i prisvojiti za sebe svaki od njih dvojice, koliko robinja, koliko tovara svile i kadife, koliko poslovnih prostora zauzeti oko današnjeg mesdžidul-Aksa’a, nego se pitaju šta će biti sa njima na Sudnjem danu kada ih Allah upita: “Šta ste vi uradili za islam nakon preseljenja (smrti) Poslanika, a.s.?”

Ebu Ubejda odgovara: “Vladaru pravovjernih! Hajdemo negdje gdje nas svijet neće gledati da se isplaćemo.” I uputili su se pod jedno drvo dok ih je pogledima pratila masa kršćanskog svijeta, delegacija kršćanskih svećenika i asketa koji su bili prisutni primopredaji ključeva Bejtul-Makdisa i

muslimanska vojska sa svojim starješinama koja je osvojila Jerusalem. Ne obazirući se na sve njih otišli su u hlad pod drvo i dugo, dugo plakali.

Njih dvojica, koji su učinili sve što mogu i trebaju učiniti, gledano sa ljudskog aspekta, nemaju drugi odgovor na postavljeno pitanje, nego prijedlog da se idu na miru isplakati negdje gdje ih radoznali svijet ne gleda.

Uporedimo ovu sliku sa našom stvarnošću u kojoj se neki isfrustrirani, iskompleksirani muslimani stide odgovoriti i otprimiti selam, stati u saff javno i klanjati dženzu svom bližnjem i da ne navodimo ništa drugo za vjeru veće i značajnije, od ovih običnih svakodnevnih postupaka i situacija.

Komparirajući ovaj Omerov i Ubejdov postupak sa situacijom nekih sadašnjih, savremenih “muslimana“ (posebno političara i političkih ne/ovisnika) osjeća se velika potreba za čišćenjem naših srca od svega ovog dunjaluka, koji nas je obuzeo i koji se u nama nastanio.

Čuveni Rustem, perzijski vojskovođa na čelu ogromne vojske od 280 000 vojnika traži od Sa’da b. Ebi Vekkasa, zapovjednika muslimanske vojske, da mu prije bitke pošalje nekoga kao deputanta da razgovara sa njim. Da pokuša razumjeti razloge koji dovode muslimane da se žrtvuju na putu islama. Sa’d mu šalje jednog siromašnog tridesetogodišnjeg ashaba Rib’ijja b. A’mira naređujući mu da ide onakav kakav je i inače; u običnoj beduinskoj siromašnoj odjeći i na neuhranjenom neuglednom pustinjском paripčetu, sa običnim kopljem kao oružjem.

Rustem je, želeći ostaviti dobar utisak i pokazati svoju silu, pripremio kraljevski doček sa svitom u zlatu, svili i kadifi, špalirom, oficirima i vojskom, prostrtim perzijskim ćilimima...

Rib’ijj se pojavio na svom neuglednom konjčetu i nije sa njega sjahao dok nije nagazio na perzijske ćilime i svilu koju su prostrli želeći ga zadiviti. Zatim je otkinuo komad svile da bi privezao konja. Potom se sa oružjem zaputio ka Rustemu. Kada su ga zaustavili i htjeli razoružati nije to dopustio. Rib’ijj uvjetuje da kod Rustema uđe pod oružjem. Dopustili su mu, a on je, nimalo impresioniran perzijskom glamuroznošću i sjajem, u svojoj jednostavnoj, sirotinjskoj odjeći prolazeći špalirom i oslanjajući se na svoje koplje sistematski probadao skupocjeni sag koji je vodio do Rustemovog sjedišta.⁸

Rustem mu se sa ohološću i nipodaštavanjem obratio govoreći:⁹

“Šta je vama Arapima?! Ne znam slabijeg i siromašnijeg naroda. Bizantinci imaju civilizaciju. I Perzijanci imaju civilizaciju! Grci i Hindusi također. A vi! Vi ste obični pustinjiski čobani ovaca i deva. Šta hoćete? I zašto ste došli?!”

Rib‘ijj mu odgovori: “Tako je kao što si i rekao. A naše stanje je bivalo i gore nego što si predstavio. Naprosto, bili smo džuhela. Potpune neznalice koje obožavaju idole, međusobno se ubijaju za najmanju stvar, pa i za pojilište ovaca. Nismo znali ni za kakav sistem i red, niti smo imali cilj, temelj, kulturu i civilizaciju.”

Zatim je zagrmio:

“Međutim, Allah nas je poslao da izvedemo ljude iz situacije obožavanja drugih ljudi u priliku da obožavaju istinskog Gospodara ljudi, da ih izvedemo iz dunjalučkog tjesnaca u širine ahireta i iz nepravde koju propagiraju druge vjere i sistemi ka pravdi islama.”

Rustem se rasrdio i naredio da mu se na glavu stavi blato ispod njegovih nogu. Rib‘ijj reče: “To je znak da svoju zemlju i svoje gradove predaješ nama.”

Kada se Rib‘ijj vratio u logor muslimana Sa‘d b. Ebi Vekkas, zapovjednik muslimanske vojske, pita ga za tragove zemlje na glavi a on mu odgovara: “Ovo je zemlja Kisre i Rustema.”

Muslimani su čuvši ove riječi silovito zatekbirali da su se šatori zatresli od siline glasova jer su to protumačili znakom pobjede. I doista, nakon tri dana strahovite bitke, već četvrtog dana muslimani su vladali prijestoljem Kisre, čija porodica je s koljena na koljeno vladala perzijskim carstvom hiljadu godina.

Sa‘d se našao u rezideniji vladara koja je bila sva u zlatu i dragom kamenju; u safirima, topazima, merdžanima. Zaplakao je učeći ajete koji to navješćuju:

كم تركوا من جنات و عيون

I koliko ostaviše bašča i izvora,

و زروع و مقام كريم

i njiva zasijanih i dvorova divnih,

و نعمة كانوا فيها فاكهين

i zadovoljstava koja su u radosti provodili- !

كذلك و أورثناها قوما آخرين.

tako to bi, i Mi smo to u nasljedstvo drugima ostavili

فما بكت عليهم السماء و الأرض و ما كانوا
منظرين.

*Ni nebo ih ni Zemlja nisu oplakivali, i nisu
poštedeni bili¹⁰*

Srca zadojena imanom, odgojena i naučena od Mu‘llimu-l-kulub shvatila su filozofiju života, spoznala da dunjalučke vrijednosti doista bespovratno prolaze, a vjerske trajno ostaju.

Molim Uzvišenog Gospodara da nam srca učini naklonjenim vjeri, a dunjaluk samo sredstvom prolaska do ahireta! Amin!

Bilješke:

¹ Kur’an, 43, 44.

² Kur’an, 3, 139.

³ Kur’an, 43, 31-32.

⁴ Kur’an, 6, 124.

⁵ Kur’an, 9, 41.

⁶ Kur’an, 63, 4.

⁷ Kur’an, 8, 23.

⁸ Vidi: Mahmud Šakir, Et-Tarihul-islami, el-hulefaur-rašidun vel-a’hdul-Emevi (Istorija islama, period pravednih halifa i Emevija), (El-Mektebu-l-islami, 1991.), 3-4, 175.

⁹ Vidi: El-Misku vel-a’nber fi hutabi-l-minber (Misk i amber u mimberskim hutbama), (Daru-l-vetan, Rijad, 1413), 1, 284.

¹⁰ Kur’an, 44, 25-29.